

avulla on mahdollista ylläpitää omaa sisäistä koheesiota, solmia kestäviä sopimuksia ja luoda edellytyksiä ehjien ihmisten kasvamiselle ja emansipatorisen elämänpolitiikan tulevaisuudelle.

Giddens kirjoittaa hauskaasti viitaten mykistävän laajaan joukkoon ajankohtaisia keskusteluita. Viittaukset ulottuvat satunnaisesti valituista perheterapian ja itserefleksio-oppaista psykoanalyttisen perinteen kautta moderniin sakalaiseen, brittiläiseen ja amerikkalaiseen keskusteluun. Teoksen ongelma on siinä, että Giddensin oma käsitteellinen

kehys on yhteiskuntateoreettisesti kalpea ja ohut. Erityisen epävarmaa on se, mikä on tällaisen, refleksiiviseen kykyyn, suoritukseen ja sopimukseen perustuvan, kehikon analyttinen merkitys sellaisessa empiirissä tutkimustyössä, jossa aineistot kertovat erilaisista ihmellisistä murtumista jossakin konkreettisesti yhteiskunnallisessa taitekohdassa. Onko siis niin, että tarkasteltavat ihmiset eivät ole riittävän kyvykkäitä?

Tällainen arvostelu on kai kuitenkin ainakin yhdessä mielessä epäoikeudenmukaista: ainakaan tässä teoksessa

Giddens ei tunnu edes pyrkivän sellaisen käsitteellisen kehityksen rakentamiseen, joka olisi sekä yhteiskuntateoreettisesti kiinnostava että analyttisesti toimiva. Enemmänkin kysymys on emansipatorisen elämänpolitiikan abstraktista julistamisesta.

MATTI KORITTEINEN

ANTHONY GIDDENS
MODERNITY AND
SELF-IDENTITY
SELF AND SOCIETY IN
THE LATE MODERN AGE
PADSTOW, CORNWALL:
POLITY PRESS, 1991

”ENSIN TÄÄLLÄ TEHDÄÄN SAIRAITA JA SITTEEN SAIRAALA ...”

Lama puree vaikka ei välttämättä niele. Käsillä olevan sosiaali- ja terveyshallituksen raportin (67/1991) mukaan lama saattaa purra oikein sairaalakuuntoon. Tai ainakin vammauttaa niin, että ihminen työttömäksi jouduttuaan tarvitsee vähintäänkin jonkin uusprofessionaalien ammattinharjoittajan palveluksia. Raportin mukaan laman terveysriskit kohdistuvat juuri ylivelkaantuneisiin ja työttömiin. Hälyyttäväksi tuon riskin tekee työttömien armeijan kasvu ennennäkemättömiin mittoihin. Toiseksi

myös se, että nuo riskiryhmät eivät hakeudu tarjolla olevien palvelusten piiriin hoitamaan niitä ongelmia, joita heillä sanotaan olevan. Mutta niinhän kai on ollut maailman sivu, että onnen mustelmille potkimien ihmisten eli alempien sosiaaliluokkien terveyspalvelusten käyttämättömyys on kai ollut pikemminkin sääntö kuin poikkeus. Sitä parempi ihmetellä edes myöhään, jos silloinkin.

Julkisuudessa raportin päätulokseksi nousi se, miten työttömyys vaikuttaa ihmisten

mielenterveyteen. Television toimittajat piirsivät katsojille piruja seinille. Luotiin jonkinlainen mielikuva mieleltään järkkyyneistä ”bimboista”. Puuttui vain se, että ”väärin lukeminen” olisi kuvitettu mielisairaalan suljetulla osastolla lääketokkurassa hortoilevilla ihmisillä. Puhuin ”väärin lukemisesta”, sillä raportti muistuttaa, että mielenterveyden tai psyykkisen hyvinvoinnin alueelta löytyy melkoista astevaihtelua. Missään tapauksessa mielenterveys ei ole mielisairauden synonyymi. Tästä

eivät raportin pari televisiossa haastateltua tekijää ”muistaneet” muistuttaa. Tosin eivät he sitä tiukasti ottaen muistaneet itse tekstissäkään.

Arviot mielenterveyden välittömistä ja hälyttävistä ongelmista saatiin Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen jatkeena tehdystä puhelinhaastattelusta. Vastaajat tekivät oman arvion mielenterveydestään ja psyykkisestä tasapainostaan kuuden viime kuukauden ajalta. Lähes kaikki vastaajat sijoittivat itsensä luokkaan ”terve ja tasapainoinen”. Vain 21 prosenttia vastaajista sanoi olevansa ”melko terve, vain lieviä oireita”. ”Melko sairaana mielenterveydeltään” piti itseään reilu yksi prosentti vastaajista. Mutta itse teksti sitten unohtaakin luokasta ”melko terve, vain lieviä oireita” tuon alkuosan ”melko terve” ja panee vastaajat oirehtimaan mielenterveydellisesti. Liekö tuollainen tavoitejohtamisen teorioista johdettua tavoitetutkimusta.

Olisihan se outoa, jos työttömäksi joutuneet eivät mitenkään ”oirehtisi”. Loukkaantuminen, ahdistus, vitutus, pelko huomisesta, stressi jne. ovat kyllä psyykkisiä tapahtumia ja liittyvät ihmisen psyykkiseen hyvinvointiin, mutta mitään tekemistä niillä ei tarvitse olla mielenterveyden häiriöiden kanssa. Ei, vaikka sitä yritettäisiin todistaa reilun tunnin kliinisessä haastattelussa lakautetun Finnforestin vaneritehtaan puolensadan irtisanotun kanssa. Heitä haastatteli televisiossa toimittaja, joka

tuntui miltei suuttuvan, kun haastateltavalla ei ”lypsämisestä” huolimatta tunnuttaakaan olevan mitään erityisiä ongelmia. Hänellä oli omat selviytymisstrategiansa.

Stressi tms. psyykkiset prosessit ovat omassa elämässään edes jonkinlaisena subjektina toimivan minän tapoja orientoitua uusiin ja hankaliin tilanteisiin. Se on eräänlainen vaativien ja uusien tilanteiden toimintavalmius. Uusien ja hankalien tilanteiden virtaa me kutsumme elämäksi, tutkijoiden ja toimittajien yllätykseksi. Eri asia on sitten, jos tuollainen ”psyykinen valmiustila” kestää pitkään. Siinä on syytä tarkkailla pitkäaikaistyöttömyyttä muunkin kuin työvoiman teknisen diskvalifikaation näkökulmasta.

Kun oppineet miehet, jotka eivät ole työttömyyden kanssa tekemisissä kuin puhelimitse tai julkisen sanan filteröimänä, pelottelevat työttömäksi joutumisen välittömällä mielenterveyshäiriöillä näin, ei heidän pitäisi ihmetellä tuloksia. Ainakin joka viides työssä oleva (lähinnä nainen) ”oirehtii mielenterveydellisesti” samoin kuin työttömät. Miksi se oli yllätys tutkijoille?

Tällaiset palvelut työttömäksi joutuneelle ovat silkkaa kar-

hunpalvelusta. Ja ”bimboksi” leimaaminen falskilla käsitteiden käytöllä tuo pikemminkin mieleen sen, että sielun insinöörit ja teknikot myyvät välillisesti omaa uusiammattitaitoaan. Ensin onkin luotava markkinat. Kun mielenterveysongelmista kärsii näin ja näin moni, niin meidän (maksullisia) palvelujamme tarvitaan.

Totta kai ihminen ahdistuu ja sairastuuikin varmasti, kun ensin menettää työpaikan ja vie kaiken liikenevän pankkiin, niin kuin tunnollinen suomalainen näyttää tekevän silläkin uhalla, ettei rahaa jää edes ruokaan. Tutkimus osoittaaakin, että ainakin seitsemänkymmentätuhatta (70 000) ihmistä on viime vuosina kärsinyt todellisesta nälästä taloudellisista syistä. Eli sellaisia Suomeen syntyneitä lottovoittajia.

Eli puhukaamme näistä asioista vaikkapa talouden välittämänä. Puhutaan rahasta ja sen puutteesta. Vaikka tiedänkin, että rahalla ei saa onnea, olen vakuuttunut siitä, että rahalla saa niin hyvän ja tarkan kopion onnesta, ettei sitä aidosta erota kukaan muu kuin hyväpalkkainen elämäntapakonsultti.

SEPPÖ HELMINEN

OSMO KONTULA & KAJ KOSKELA & PENTTI KANANEN & HEIMO VIINAMÄKI
TALOUDELLINEN MUUTOS JA TERVEYS
SOSIAALI- JA TERVEYSHALLITUS
VAPK-KUSTANNUS 1992